Teknologiateollisuus

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

28.4.2022

Viite: Sähköpostitse saapunut asiantuntijapyyntönne 28.4.2022, TaV kokous 29.4.2022 (myös LiV kokous 21.4.2022)

VNS 1/2022 vp Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta

Teknologiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa.

Tiivistelmä lausuntomme pääviesteistä:

- Tuomitsemme valtioneuvoston tavoin Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan ja näemme valtioneuvoston tavoin, että hyökkäys on vakava uhka kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle. Sota voi heikentää turvallisuustilannetta merkittävästi myös Suomessa ja maamme lähialueilla.
- Ehdotamme, että valtioneuvosto laatii kattavan selvityksen muuttuneen turvallisuustilanteen vaikutuksista Suomen maakuvaan ja vetovoimaan sekä yritysten toiminta- ja investointiympäristöön ja seuraa pitkäjänteisesti tilanteen kehitystä.
- Painotamme voimakkaasti julkisen talouden tasapainotuksen tarvetta. Hallituksen on tehostettava toimenpiteitä julkisen talouden tasapainottamiseksi ja yritysten kasvuedellytysten parantamiseksi.
- Sitoudumme elinkeinoelämän yhteiseen näkemykseen Suomen Nato-jäsenyyden tarpeellisuudesta ja hyödyistä.
- Kannatamme kansallisen puolustuskykymme kehittämistä nopeutetulla aikataululla osoittamalla puolustukseen lisäresursseja.
- Kannatamme selvitystä väestönsuojelun ja väestönsuojakannan kehittämisestä.
- Ehdotamme yhteisen kyberturvallisuuden ekosysteemin kehittämistä ja yritysten kyber-resilienssin vahvistamista.
- Kannatamme vihreän siirtymän nopeuttamista, sillä se mahdollistaa irtautumisen Venäjä-riippuvuuksista ja luo osaltaan vakautta. On myös tärkeää, että kykenemme vahvistamaan myös Suomessa kokonaisia arvoketjuja ja käynnistämään ripeästi kestävää kehitystä tukevia investointeja.
- Huoltovarmuusjärjestelmän kokonaisarviointi tulee tehdä viipymättä siten, että järjestelmän uudistaminen voidaan kirjata tavoitteeksi tulevan hallituksen ohjelmaan.

Teknologiateollisuus ry

Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
Puhelin 09 192 31
www.teknologiateollisuus.fi
Y-tunnus: 0215289-2

Lausunto

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on vakava ja pitkäkestoinen uhka turvallisuudelle

Valtioneuvoston ajankohtaisselonteossa arvioidaan toiminta- ja turvallisuusympäristön muutosta sekä muuttuneen turvallisuustilanteen vaikutuksia talouteen, kriisinsietokykyyn, huoltovarmuuteen, sisäiseen turvallisuuteen, kyberturvallisuuteen, hybridivaikuttamiseen ja kriittiseen infrastruktuuriin.

Selonteko täydentää valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa (VN julkaisuja 2020:30), puolustusselontekoa (VN julkaisuja 2021:78), selontekoa sisäisestä turvallisuudesta (VN julkaisuja 2021:48) sekä valtioneuvoston selontekoa EU-politiikasta (VN julkaisuja 2021:4).

Suomen ja Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristössä on tapahtunut perustavanlaatuinen muutos Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Venäjän julkilausuttuna tavoitteena on muuttaa Euroopan turvallisuusjärjestystä ja erityisesti estää Pohjois-Atlantin puolustusliitto NATOn laajentuminen sekä sotilastukikohtien ja asejärjestelmien sijoittaminen sen uusiin jäsenmaihin.

Valtioneuvosto on selonteossaan arvioinut, että Venäjän hyökkäyksellä Ukrainaan on pitkäkestoisia vaikutuksia turvallisuusympäristöön Euroopassa ja Suomen lähialueilla. Venäjä on osoittanut, ettei se kunnioita valtioiden suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta ja on toimillaan loukannut YK:n peruskirjaa sekä rikkonut eurooppalaista sopimuspohjaista turvallisuusjärjestystä.

Edelleen selonteossa on todettu, että jännitteiden lisääntyminen heikentää myös Itämeren alueen turvallisuustilannetta ja sen ennakoitavuutta. Valtioneuvoston mukaan mahdollinen Euroopan laajuinen tai Itämeren alueella tapahtuva sotilaallinen konflikti vaikuttaisi Suomeen, ja Suomen olisi vaikea pysytellä sen ulkopuolella.

Teknologiateollisuus pitää tärkeänä ja hyvänä, että valtioneuvosto on selonteossaan selkeästi tuominnut Venäjän hyökkäyksen ja todennut, etteivät Venäjän vaatimukset itsenäisten valtioiden ulko- ja turvallisuuspoliittisen valinnanvapauden kaventamisesta ole hyväksyttävissä. Näemme valtioneuvoston tavoin, että hyökkäys on vakava uhka kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle. Sota heikentää turvallisuustilannetta merkittävästi myös Suomessa ja maamme lähialueilla sekä tekee tilanteesta vaikeasti ennakoitavan. Venäjän hyökkäys Ukrainaan kasvattaa myös Suomen maariskiä ja heikentää Suomen houkuttelevuutta ulkomaisten investointien kohteena ja ulkomaisten asiantuntijoiden työntekomaana.

Kansalliseen puolustukseen tarvitaan lisäresursseja

Selonteossa on kuvattu Suomen lähialueen sotilaallisen tilanteen olevan tällä hetkellä rauhallinen, eikä Suomeen kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa. Sotilaalliseen voimankäyttöön Suomea vastaan tai sillä uhkaamiseen tai poliittiseen painostukseen

kuitenkin varaudutaan. Suomi varautuu myös siihen, että sotilaallista voimaa kohdistettaisiin yksinomaan Suomea vastaan. Varautumisessa korostuvat puolustusjoukkojen nopea toimintavalmius, kyky vastata pitkäkestoiseen sotilaalliseen painostukseen ja kyky torjua laajamittaisia hyökkäysoperaatioita useassa suunnassa samanaikaisesti.

Selonteossa ehdotetaan, että kansallista puolustuskykyä kehitetään nopeutetulla aikataululla muuttuneen toimintaympäristön kasvaneiden vaatimusten mukaisesti puolustukseen osoitettavilla lisäresursseilla. Erityisesti selonteossa nostetaan esiin uskottavan puolustuskyvyn ylläpito, mikä edellyttää ajanmukaista ja käyttökuntoista, taistelukentän vaatimukset täyttävää puolustusmateriaalia, riittäviä ampumatarvike- ja varaosavarantoja, Puolustusvoimien henkilökunnan ja reserviläisten riittävää osaamista sekä koko kansakunnan korkeaa maanpuolustustahtoa. Ehdotus on kannatettava ja lisäpanosten kohdentaminen oikein tunnistettu. Suomen puolustuksen kriittiset teknologia-alueet on linjattu Valtioneuvoston periaatepäätöksessä *Suomen puolustuksen teollisen ja teknologisen pohjan turvaamisesta* (2016). Ne ovat:

1) Johtaminen ja verkostotoiminta
2) Tiedustelu, valvonta, ja maalittamistuki
3) Vaikuttaminen
4) Suoja

Periaatepäätös, joka on edelleen voimassa, linjaa myös em. kriittisiin teknologioihin liittyvät kriittiset suorituskykyalueet. Puolustusselonteossa (2021) painotetaan kriittisen teknologian saatavuuden, tuotannon ja integraatiokyvyn edellyttämää osaamista ja tuotantokykyä sekä häiriötöntä ylläpitoa kotimaassa. *Teknologiateollisuus pitää tärkeänä, että puolustuskykyä kehitettäessä kohdistetaan kriittisen alojen hankintoja kotimaahan. Yhtä lailla on tärkeää resursoida puolustushallinnon TKI-toimintaa ja kehittää kansallista yhteistyötä suorituskykyjen kehittämiseksi. Näillä toimilla mahdollistetaan osaamisen ja tuotannon säilyminen Suomessa.*

Venäjän hyökkäyksellä on merkittäviä vaikutuksia myös yritysten toimintaympäristöön

Venäjä on ilmoittanut lisänneensä Suomen ja kaikki muut EU-maat niin sanotulle epäystävällisten valtioiden listalle. Selonteon mukaan Venäjän hyökkäys Ukrainaan vaikuttaa Suomen ja Venäjän kahdenvälisiin suhteisiin ja yhteistyömahdollisuuksiin laaja-alaisesti. Kahdenvälisissä suhteissa muun muassa rajaturvallisuuteen, rikostorjuntayhteistyöhön, muuttoliikekysymyksiin, liikenteeseen ja huoltovarmuuteen liittyvät tarvittavat yhteistyökanavat on kuitenkin pyritty säilyttämään pakotteiden sallimissa rajoissa.

Katsomme valtioneuvoston tavoin, että luottamus Venäjään myös kauppakumppanina on heikentynyt voimakkaasti. EU:n asettamilla pakotteilla tulee olemaan pitkäaikaisia vaikutuksia paitsi Venäjän talouteen ja kansalaisten elintasoon myös yritysten väliseen yhteistyöhön ja liiketoimintaan. Pakotteiden toimeenpano voi lisätä jännitteitä myös kahdenvälisesti.

Selonteossa on myös aivan oikein tunnistettu, että Venäjän hyökkäyksellä Ukrainaan on vaikutusta myös suurvaltojen suhteisiin. Esimerkiksi Kiina ei toistaiseksi ole tuominnut Venäjän hyökkäystä. Kiinan asemoituminen Venäjän aloittamaan sotaan tulee vaikuttamaan Kiinan kansainväliseen asemaan ja uhkana on jakolinjojen syventyminen entisestään. Kiina pyrkii hakemaan etenkin globaalin etelän tukea omalle linjalleen. *Kiinan tulevien mahdollisten eri etenemispolkujen vaikutuksia Suomen taloudelliseen kehitykseen tulee arvioida osana jatkotyötä.*

Uudelleen muotoutuva geopoliittinen tilanne vaikuttaa sekä suoraan että välillisesti myös EU:n ja Suomen kauppasuhteisiin ja vientialojen toimintaympäristöön. Esimerkiksi Suomen maine turvallisena ja vakaana investointi- ja toimintaympäristönä saattaa horjua johtuen maamme sijainnista Venäjän rajanaapurina. Toisaalta Kiina ja laajemmin kaakkois-Aasia on monille suomalaisille yrityksille tärkeä markkina-alue sekä merkittävä raaka-aineiden, komponenttien ja välituotteiden tuottaja sekä valmistusmaa. Yhteistyön vaikeutuminen aiheuttaa merkittäviä riskejä yritysten toiminnalle. *Pandemian johdosta jo aiemmin häiriintyneet Aasian ja Euroopan väliset logistiikkaketjut on mietittävä uudelleen, kun liikenne Venäjän läpi ja yli on käymässä mahdottomaksi. Myös Itämeren laivaliikenteen häiritseminen voi nousta mahdolliseksi hybridivaikuttamisen keinoksi, ja tällä voi olla vaikutuksia Suomen ulkomaankauppaan.*

Selonteossa on todettu, että ulkomaisten sijoittajien suhtautumisessa Suomeen ei ole havaittavaa muutosta. Perusteluina on mainittu se, että valtion varainhankintaa kansainvälisiltä rahoitusmarkkinoilta on alkuvuoden aikana pystytty tekemään suunnitelmien mukaisesti ja että suomalaisten pörssiyhtiöiden ulkomaalaisomistuksessa ei ole havaittavissa merkittävää muutosta aiempaan. *Teknologiateollisuus huomauttaa, että nämä mainitut tekijät eivät kuvaa sijoittajien luottamusta Suomeen investointiympäristönä keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Teollisuuden investoinnit ovat hyvin pääomavaltaisia ja pitkäkestoisia, joten toimintaympäristön vakaus ja ennakoitavuus ovat hyvin tärkeitä. Kotimaisetkin yritykset ovat Teknologiateollisuuden meneillään olevan kyselyn perusteella jo peruneet Suomeen suunniteltuja investointeja, ulkomaisten sijoittajien laskelmissa Suomen kohonnut maariski otetaan huomioon, ja esimerkiksi startup-sektorilla länsimaisten sijoittajien kiinnostus Suomea kohtaan on vähentynyt sodan alkamisen jälkeen.*

Hyödykkeiden sekä raaka-aineiden toimitusten loppuminen Ukrainasta ja Venäjältä heijastuvat Suomeen myös välituotteiden saatavuuden häiriöinä. Suomen Venäjän-kauppa ei palaudu, sillä pakotteiden vaikutusten oletetaan olevan pitkäaikaisia.

Yleisesti Teknologiateollisuus ry yhtyy valtioneuvoston arvoon siitä, että logistiikka-, energia- ja raaka-ainekustannusten nousu ja toimitusvaikeudet sekä rahoituskysymykset aiheuttavat yrityksille epävarmuutta. Suhdanneherkät toimialat kärsivät epävarmuudesta ja globaalien arvoketjujen häiriöistä samalla kun esimerkiksi globaali komponenttipula kasvaa. Lisäksi rahoitusmarkkinoiden epävarmuudet aiheuttavat yrityksille haasteita. *Venäjän markkinoiden sulkeutuminen luo tarvetta korvaavien vientimarkkinoiden löytämiselle ja toimitusketjujen uudelleen järjestelylle raaka-aineiden ja välituotteiden saannin varmistamiseksi. Yritykset pystyvät löytämään uusia välituotteiden toimittajia sekä lopputuotteilleen korvaavia markkinoita, mutta korvaaminen on hidas prosessi.*

Selonteko ei täysin tunnista valmistavan teollisuuden roolia kokonaisturvallisuuden tuottajina. Suomen korkean teknologian yritykset ovat valitettavasti myös teollisuusvakoilun sekä mahdollisesti myös maalittamisen kohteita. Erityisesti tämä koskee puolustus- ja turvallisuusteknologiaa tuottavia yrityksiä ja näiden alihankintaketjuja. Kokonaisturvallisuutta kehitettäessä tulee kiinnittää huomiota myös kriittisten yritysten ja niiden avainhenkilöstön turvallisuuteen.

Teknologiateollisuus kokee samoin kuin valtioneuvosto, että muuttuneen tilanteen vuoksi on tärkeää huolehtia maakuvasta ja maamme houkuttelevuudesta, ja että Suomen turvallisuuspoliittisilla ratkaisuilla on vaikutusta maakuvaan.

Teknologiateollisuus pitää selonteossa kuvattua arviota ja toimintatapaa Suomen ja Venäjän kahdenvälisissä suhteissa onnistuneena. Selonteon painopiste on luonnollisesti turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä, mutta kattavampi selvitys ja seuranta muuttuneen turvallisuustilanteen vaikutuksista Suomen maakuvaan ja vetovoimaan sekä yritysten toiminta- ja investointiympäristöön on tarpeen, varsinkin kun koko globaali geopoliittinen tilanne ja siihen liittyvät riskit ovat muuttumassa. Selonteossa on myös todettu, että jatkossa tarvitaan lisätoimia investointiympäristön houkuttelevuuden lisäämiseksi. Kriittisen teollisuuden toimintaedellytyksiin ja turvallisuuteen on kiinnitettävä vahvemmin huomiota.

Suomen talouden tasapainoa on parannettava

Venäjän hyökkäyksellä Ukrainaan on globaali talouskasvua hidastava vaikutus, ja Suomi kärsii talousvaikutuksista keskimääräistä enemmän. Puolustus- ja turvallisuusmenoja on kasvatettava, mikä korostaa tarvetta vähentää julkisia menoja muilla sektoreilla. Rahan tarjonta vähenee ja korot nousevat, mikä heikentää entisestään valtiontalouden tasapainoa ja lisää kestävyysvajetta. Toimenpiteitä yritysten kasvun tukemiseksi on lisättävä. Erityisesti tulee edistää talouskasvua korkeaa arvonlisää tuottavilla toimialoilla. *Hallituksen on tehostettava toimenpiteitä julkisen talouden tasapainottamiseksi ja yritysten kasvuedellytysten parantamiseksi. Rakenteellinen työttömyysaste on saatava painettua nykyisestä seitsemästä prosentista alle neljän prosentin tasolle. Työnteon kannustimia tulee lisätä sosiaaliturvan rakenteita uudistamalla. Työhön johtavaa maahanmuuttoa tulee vauhdittaa pitkäjänteisesti, jotta yritykset löytävät työvoimaa Suomessa kasvamiseen. Digitalisaation tuomaa tehokkuutta on hyödynnettävä nykyistä merkittävästi enemmän erityisesti sote-sektorilla ja koulutuksessa, mutta myös laajasti koko julkisella sektorilla.*

Kyberturvallisuuteen on investoitava laaja-alaisesti

Kybertoimintaympäristön turvaamisen kannalta oikea, laaja-alainen ja jaettu tilannekuva ja kehittämissuunnitelma on olennainen. On hyvä, että tämä on todettu selonteossa ja että tilannekuvan tuottamiseksi ja jakamiseksi nykyistä tehokkaammin tehdään myös konkreettisia toimia nopealla aikataululla. Suomeen kehitettävän vahvan kyberturvallisuuden ekosysteemin luomista ja kehittämistä tulee mielestämme kiirehtiä. Myös kansainvälinen tutkimus- ja kehitysyhteistyö on tässä suhteessa tärkeää ja välttämätöntä.

Tällä hetkellä kyberturvallisuuden / digitaalisen turvallisuuden vastuut ovat valtionhallinnossa hajallaan. Turvallisuus, myös kyberturvallisuus on kaiken toiminnan poikkileikkaava teema, jonka kehittäminen ja varmistaminen ei saa kompastua hallinnollisiin rakenteisiin, jakautuneeseen rahoitukseen tai resursseihin. Selonteossa todetaan aivan oikein, että kyberturvallisuuden osalta on ymmärrettävä koko arvoketjun riskit ja tunnistettava myös erilaiset saumakohdat, joiden vastuut jäävät helposti epäselviksi. Muutos on korostanut entisestään julkisen ja yksityisen sektorin yhteistoiminnan merkitystä kyberympäristössä ja yritysten roolia kokonaisturvallisuudessa. Yritysten rooli kyberturvallisuuden ratkaisujen kehittäjänä ja tuottajana, yhteistyössä julkisen sektorin kanssa, on aivan olennainen.

Kyberturvallisuuden kannalta huoltovarmuuskriittiset yritykset ovat luonnollisesti tärkeimpiä. Huomioiden Suomen elinkeinorakenteen ja pk-yritysten suuren osuuden, pidämme tärkeänä, että pk-yrityksiäkään ei unohdeta, vaan pyritään luomaan yksinkertaisia työkaluja ja oppaita niiden käyttöön oman kyberturvallisuutensa kehittämiseksi. *Digipoolin 2020 kyberturvallisuuden tilannekuvaselvityksen perusteella yrityskentässä on kyberturvallisuuden kehittämisen tarvetta ja tähän kaivataan tukea. Julkishallinnon kehittäminen ja resursointi ei riitä, vaan lisäksi tulee vahvistaa yritysten kyberturvallisuutta tukien perustason toimenpiteiden toteutusta esimerkiksi kannustimin ja kampanjoin, kohteena erityisesti pienet ja keskisuuret yritykset. Tällä voidaan vahvistaa Suomen resilienssiä ja varmistaa, että mahdolliset vaikutusyritykset jäävät tehottomiksi.*

Kyberturvallisuuden kehittäminen on pitkäjänteistä toimintaa. On varmistettava, että kesäkuussa 2021 vahvistettu kyberturvallisuuden kehittämisohjelma pannaan täysimääräisesti täytäntöön. Samoin on varmistettava, että kyberturvallisuuden kehitykseen varmistetaan ylihallituskautinen, riittävä rahoitus. Kehysriihessä huhtikuussa 2022 tehdyt päätökset ovat tässä hyvä alku.

Vihreän siirtymä auttaa osaltaan luomaan vakautta

Selontekoon on selkeästi kirjattu, että sota Ukrainaa vastaan on myös hyökkäys demokratiaa, oikeusvaltioperustaisuutta ja ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta vastaan. Venäjän hyökkäyssodan seurauksena useat ihmisoikeudet, mukaan lukien oikeus elämään sekä oikeus veteen, ravintoon ja asumiseen, jäävät Ukrainassa toteutumatta. Haavoittuvimmat ihmisryhmät kärsivät sodassa eniten.

Teknologiateollisuus jakaa valtioneuvoston näkemyksen siitä, että Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset heijastuvat turvallisuuden ohella laajasti globaaliin kehitykseen ja kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen.

Venäjän hyökkäyssota on jo aiheuttanut huomattavia taloudellisia ja rahoituksellisia shokkeja erityisesti hyödykemarkkinoilla metallien, öljyn, kaasun ja vehnän hintojen noustessa jyrkästi. Globaalit humanitaarisen avun tarpeet tulevat entisestään kasvamaan esimerkiksi viljan korkeiden maailmanmarkkinahintojen ja vientirajoitusten seurauksena. Kehityksen ennakoidaan lisäävän pakolaisuutta.

Jo nyt on nähtävissä länsimaiden pyrkimys irrottautua nopeutetussa aikataulussa raaka-aineiden Venäjä-riippuvuudesta ja fossiilisista polttoaineista. Kehitys tarkoittaa laajasti eri toimialoilla ja erityisesti energiantuotannossa lisääntyviä investointeja vihreään siirtymään. Ratkaisut tukevat osaltaan omavaraisuutta ja huoltovarmuutta, mikä puolestaan vähentää epävarmuuksia ja luo vakautta.

Teknologiateollisuus ry:llä on noin 1800 jäsenyritystä. Ne edustavat kattavasti elektroniikka- ja sähköteollisuutta, kone- ja metallituoteteollisuutta, metallien jalostusta, tietotekniikkaa sekä suunnittelu- ja konsultointialaa. Teknologiateollisuus vastaa 50 prosentista Suomen viennistä ja 65 prosentista yksityisen sektorin tutkimus- ja kehitysinvestoinneista. Ala työllistää suoraan noin 320 000 ja välilliset vaikutukset huomioiden lähes 700 000 suomalaista.

Jäsenyrityksillämme on siten merkittävä rooli Suomen pitkäaikaisen menestyksen rakentamisessa ja kestävän kehityksen tavoitteiden täyttämisessä. *Teollisuuden kannalta suotuisan toimintaympäristön tärkeimpiä piirteitä ovat tarvittavien tuotantopanosten taloudellinen, ympäristöllinen ja sosiaalinen kilpailukyky sekä toiminnan jatkuvuuden turvaaminen. On myös tärkeää, että kykenemme säilyttämään ja edelleen vahvistamaan Euroopassa kokonaisia arvoketjuja aina raaka-aineiden tuotannosta ja materiaalien jalostamisesta suunnittelun ja valmistuksen kautta käyttöön ja edelleen kiertotalouteen.*

Vihreän siirtymän edellyttämiä investointeja varten tarvitsemme vakaan ja turvallisen toimintaympäristön, toimivat markkinat kestäville ratkaisuille sekä riittävän rahoituksen ja sujuvaa luvitusta. Myös yritysten kasvu-, kehitys- ja innovaatiokyvykkyyttä pitää edelleen vahvistaa sekä inhimillisten että taloudellisten resurssien osalta.

Suomalaiselle teollisuudelle voi lisäksi avautua uusia liiketoimintamahdollisuuksia vihreän siirtymän synnyttämän puhtaiden teknologioiden markkinakysynnän kasvun myötä.

Huoltovarmuusjärjestelmää tulee uudistaa

Selonteossa on todettu, että Suomella on kansainvälisesti ainutlaatuinen, hyvin toimiva huoltovarmuusjärjestelmä, jonka myötä vakavimmat poikkeustilanteet voidaan hoitaa kansallisin toimenpitein. Järjestelmän lähtökohtia ovat julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhön perustuva verkostomalli, jossa jokainen hallinnonala vastaa sektorinsa huoltovarmuudesta sekä huoltovarmuusorganisaation tehtävien ja resurssien määrittämisestä. Esimerkiksi Teknologiateollisuus hoitaa varautumissuunnittelua yhdessä Huoltovarmuuskeskuksen kanssa poolitoiminnan kautta. Vastuullamme on Teknologiapooli, Digipooli sekä MIL-pooli, joka tukee sotilaallisen huoltovarmuuden ja puolustusjärjestelmän toimimisen kannalta kriittisten yritysten varautumista.

Selonteossa on listattu erityisiä painopisteitä kriittisen infrastruktuurin toimintakyvyn turvaamisessa. Näitä ovat selonteon mukaan energiansaannin varmistaminen, vesihuolto, kyberturvallisuusuhkiin varautumisen ja niistä toipumisen tukeminen, digitaalisen yhteiskunnan tietojärjestelmien sekä viestintäpalveluiden ja -verkkojen varmistaminen, rahoitusmarkkinoiden kriittisten palveluiden turvaaminen, turvatut paikannus- ja

paikkatietojärjestelmät sekä toimivat logistiset palvelut ja verkostot. Toimiva infrastruktuuri on myös edellytys ruokaturvan toteutumiselle. Useiden muiden tuotantopanosten saatavuuden turvaamisen lisäksi korostuu esimerkiksi lannoitteiden tuotannon ja saatavuuden turvaaminen.

Selonteossa on ehdotettu, että puolustuksen kannalta kriittisten materiaalien tuotanto ja ylläpito turvataan investoimalla tuotantolaitoksiin ja varmistamalla teollisuuden henkilöstön osaamisen säilyminen ja kehittäminen.

Teknologiateollisuus on tästä samaa mieltä, mutta muistutamme samalla siitä, että kriittisten materiaalien tarve ei rajoitu vain puolustusvoimien materiaaliseen valmiuteen. Kriittisen infrastruktuurin toimintakyvyn kannalta on olennaisen tärkeää huolehtia myös niiden tuottamiseen ja käyttöön tarvittavien teknologioiden, osaamisen ja palveluiden jatkuvuudesta.

Huoltovarmuuden kansainvälinen toimintaympäristö on muuttunut edelleen vaikuttavan COVID 19 -viruksen aiheuttaman pandemian ja nyt erityisesti Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan myötä. Tulevaisuudessa mahdollinen Nato-jäsenyys vaikuttaa myös huoltovarmuuteen, sillä Naton perussopimuksen kahdeksas artikla kieltää jäsenmaita tekemästä sellaisia sopimuksia kolmansien osapuolten kanssa, jotka menevät jäsenyyden asettamien velvoitteiden edelle.

Teknologiateollisuus yhtyy selonteon huomioon siitä, että muuttuneessa toimintaympäristössä on myös arvioitava Suomen varautumisen kokonaistason riittävyyttä. Eduskunnalle syyskuussa 2022 annettavaan ensimmäiseen huoltovarmuusselontekoon tulee sisällyttää huoltovarmuusjärjestelmän kokonaisarviointi siten, että toimenpiteet järjestelmän uudistamiseen voidaan kirjata tavoitteeksi tulevan hallituksen ohjelmaan.

Kriittisen infrastruktuurin sääntely laintasoisesti on tarpeen

Kriittisellä infrastruktuurilla tarkoitetaan perusrakenteita, palveluja ja niihin liittyviä toimintoja, jotka ovat välttämättömiä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi. Kriittiset järjestelmät ja palvelut ovat yhä useammin yksityisen sektorin tuottamia, rajat ylittäviä ja keskinäisriippuvaisia.

EU komissio julkaisi 16.12.2020 ehdotuksen direktiiviksi kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvystä (COM (2020) 829 final). Ehdotus on osin uutta sääntelyä unionin tasolla. Direktiiviluonnoksen kantavina teemoina ovat ymmärrys uhka- ja häiriöspektrin laajuudesta ja sen tuottama tarve siirtyä fyysisistä suojaustoimista yhteiskunnan häiriöttömän toiminnan varmistamiseen, eli kriisinkestävyyteen. Tämän ns. CER-direktiivin (Critical Entities Resilience Directive) myötä kriittiset toimijat määritetään, tunnistetaan ja niihin kohdistetaan viranomaisvalvontaa. Teknologiateollisuus näkee valtioneuvoston tavoin, että nykytilanteessa on perusteltua kiirehtiä täytäntöönpanoa ja pyrkiä mahdollisimman kattavaan kansalliseen sääntelykehykseen. *Kannatamme selonteon ehdotusta asettaa kansallinen lainsäädäntöhanke, jossa valmistellaan ehdotus kriittisen kriisinsietokyvyn vahvistamista koskevaksi kansalliseksi lainsäädännöksi, selvitetään ja arvioidaan direktiiviin liittyvän*

kansallisen viranomaistoiminnan kehittämis- ja muutostarpeet sekä laaditaan ehdotukset direktiivin edellyttämien viranomaistoimintojen järjestämisestä keskitetysti valtioneuvoston alaisuuteen. Täytäntöönpano mahdollistaa kansallisen kriittisen infrastruktuurin kokonaisuuden määrittelyn lain tasolla.

Selonteon linjaukset ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta ja valvonnasta ovat kannatettavia, kunhan menettely on joustavaa eikä aiheuta turhaa byrokratiaa. Toivomme, että lopputuloksessa näkyy myös käytännössä Suomen lähtökohtana oleva myönteinen suhtautuminen ulkomaalaisiin yritysostoihin ja investointeihin. Ne ovat välttämättömiä Suomelle ja suomalaiselle elinkeinoelämälle myös jatkossa.

Kiinteistönhankintojen valvontaa ja luvanvaraisuutta kiristettävä

Viranomaisten tulee valvoa valtion turvallisuuden kannalta keskeisiä kiinteistöomistuksia ja maankäyttöä, ehkäistä ennakolta kriittisen infrastruktuurin suojaamisen näkökulmasta ei-toivottua kiinteistönomistusta sekä ryhtyä tarvittaessa toimen piteisiin kansallisen turvallisuuden kannalta tarpeellisten alueiden lunastamiseksi. Kiinteistönhankintojen kiinteistökaupan valvonta ja luvanvaraisuus perustuvat nykyisin maanpuolustuksen järjestämiseen, alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen sekä rajaturvallisuuden ja huoltovarmuuden varmistamiseen.

Selonteossa on todettu, että parhaillaan ollaan tarkastelemassa kiinteistön vuokraoikeuden sekä asunto-osakkeiden omistus- ja vuokraoikeuden valvontaa ja luvanvaraisuutta. Myös kiinteistönvalvonnan lakikokonaisuuden kehittämishanke on käynnistetty.

Teknologiateollisuus näkee kiinteistönhankintojen valvontaa ja luvanvaraisuutta koskevan sääntelyn kehittämisen tarpeellisena, huomioiden yllämainittu peruslähtökohta ulkomaisten investointien välttämättömyydestä. Kannatamme myös valvonnan ja luvanvaraisuuden laajentamista kiinteistön vuokraoikeuteen sekä asunto-osakkeiden omistus- ja vuokraoikeuteen.

Väestönsuojelun tilanne ja kehittämistarpeet arvioitava

Selonteossa on tunnistettu oikein väestönsuojelun ja siten yhteiskunnan toimintakyvyn turvaamisen merkitys. Osana sotilaallista maanpuolustusta väestö varaudutaan riskiarvioiden ja uhkatilanteiden mukaisesti suojaamaan olemassa oleviin väestönsuojiin, mahdollisimman hyvän suojan antaviin sisätiloihin ja tarvittaessa myös evakuointien avulla. Väestön ja infrastruktuurin suojaamisen sekä tärkeiden toimintojen turvaamisen kannalta olennaista on myös kyky tehokkaaseen pelastustoimintaan ja sitä tukeviin toimintoihin.

Suomessa oli vuonna 2020 noin 54 000 väestönsuojaa, joissa oli noin 4,4 miljoonaa väestönsuojapaikkaa. Väestönsuojat sijaitsevat pääasiassa kaupungeissa ja asutuskeskuksissa. Suurin osa väestönsuojista on kiinteistökohtaisia väestönsuojia. Yleisiä väestönsuojia, joista viranomaiset vastaavat, on yleensä vain suurimmissa kaupungeissa. Muista väestönsuojista vastaavat rakennusten omistajat ja haltijat. Maaseudulla ja

omakotialueilla ei yleensä ole väestönsuojia, joten suojatoimista vastaavat asukkaat itse. Väestönsuojien rakentamisesta ja ylläpidosta säädetään pelastuslaissa.

Vaikka Suomi on maailman mittakaavassa väestönsuojelun mallimaita, olemme jääneet jälkeen vanhojen suojapaikkojen ajantasaistamisessa. Suojien kunnossapidon laiminlyönti ei ole lainsäädännössämme sanktioitu. Arviomme mukaan noin neljäsosa maamme väestönsuojista eivät ole ajantasaisia. *Teknologiateollisuus kannattaa selonteon ehdotusta laatia valtakunnallinen selvitys väestönsuojelun ja väestönsuojakannan kehittämisestä sekä resurssitarpeiden tarkistamisesta muuttunutta turvallisuustilannetta vastaavasti. Esitämme mahdollisimman kattavan väestönsuojarekisterin perustamista. Se loisi pohjan suojakannan ja suojapaikkojen kunnon ja kohdentumisen selvittämiselle.*

Elinkeinoelämä kannattaa Suomen liittymistä Natoon

Elinkeinoelämän Keskusliitto EK julkaisi 10.3.2022 yhdessä Keskuskauppakamarin, Perheyritysten liiton ja Suomen Yrittäjien kanssa yhteisen julkilausuman, jonka mukaan Suomen on syytä edistää määrätietoisesti läntisen puolustusliiton Naton jäsenyyttä. Elinkeinoelämän järjestöjen mielestä Nato-jäsenyys vahvistaisi Suomen turvallisuutta, vapautta ja vakautta, selkeyttäisi Suomen asemaa, vähentäisi Suomeen kohdistuvaa maa- ja markkinariskiä sekä siten lujittaisi suomalaisen yritystoiminnan edellytyksiä. *Teknologiateollisuus ry on Elinkeinoelämän Keskusliitto EK:n jäsen ja olemme sitoutuneet elinkeinoelämän yhteiseen näkemykseen Suomen Nato-jäsenyyden tarpeellisuudesta ja hyödyistä.*

Selontekoon on kirjattu Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistamista koskevat ratkaisut, joiden perustana on kansallisen liikkumatilan ja valintamahdollisuuksien ylläpitäminen, mukaan lukien mahdollisuus liittoutua sotilaallisesti ja hakea Nato-jäsenyyttä.

Suomen täytyy muuttuneessa turvallisuustilanteessa vahvistaa turvallisuuttaan ja puolustuskykyään sekä tiivistää pitkäaikaista yhteistyötä keskeisten kumppanien kanssa. Nykytilanteessa turvallisuuden, suvereenin päätöksenteon, liikkumatilan ja yhteiskunnan toimintakyvyn takaaminen korostuvat. Selonteko korostaa, että Suomi tekee ulko- ja turvallisuuspoliittiset ratkaisunsa itsenäisesti.

Sota Ukrainaa vastaan osoittaa entistä selvemmin, että voimankäyttö on keskeinen osa Venäjän keinovalikoimaa ja se on valmis käyttämään laajamittaista sotilaallista voimaa myös siviilikohteita vastaan poliittisten päämääriensä tavoittelemiseen. Enemmistö kansalaisista kannattaa Nato-jäsenyyttä.

Selonteossa on oikein todettu, että Suomen ja Ruotsin tiivis yhteistyö mahdollisten Natoon liittymisprosessien aikana olisi tärkeää. Samanaikaiset liittymisprosessit voisivat myös helpottaa varautumista ja vastaamista Venäjän mahdolliseen reaktioon.

Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry:n 130 jäsenestä noin puolet katsoo, että Nato-jäsenyys parantaisi niiden liiketoimintamahdollisuuksia. Vain noin neljä prosenttia näki tilanteen päinvastaisena. Erityisesti pienemmät Naton jäsenmaat haluavat osoittaa solidaarisuuttaan

kohdentamalla hankintojaan muihin Nato-maihin. Naton omat hankinnat ovat rajallisia, mutta kohdistuvat erityisesti johtamisjärjestelmäalalle, jossa suomalaisilla yrityksillä on huomattavaa osaamista. Naton budjettivaroista tehdyt hankinnat tulee kuitenkin kohdistaa liittouman jäsenmaihin.

Lisätiedot:

Johtaja, uudistuva teollisuus Matti Mannonen
sähköposti: matti.mannonen@teknlogiateollisuus.fi
puhelin: 040 544 7047

Johtaja, kestävä kehitys Helena Soimakallio
sähköposti: helena.soimakallio@teknologiateollisuus.fi
puhelin: 040 550 7706